

5-ASIS FIZIKOS TURNYRAS
15-oji užduotis Nr. FT5-15 / 2012 04 30 – 2012 05 28

Sąlyga / FT5-15 ▼

Ledo gabalas vandenyje

Stačių sienelių inde prie 150 cm^2 ploto dugno yra prišalęs 0°C temperatūros ledo gabalas. Į indą pilamas 0°C temperatūros vanduo tol, kol apsemia ledą. Pamažu suteikus 90 kJ šilumos ištirpo 10% ledo, jis atitrūko nuo dugno, o vandens laisvasis paviršius tapo 18 cm nuo jo nutolęs.

Kokia buvo pradinė ledo gabalo masė?

Kokio aukščio turi būti indas, kad vanduo iš jo neišsilietų?

Kaip ir kiek pakis vandens lygis inde ištirpus visam ledui?

Užduotį parengė Vilniaus universiteto Taikomųjų mokslų instituto direktoriaus pavaduotojas, Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto Puslaidininkių fizikos katedros docentas, mokyklos „Fizikos olimpas“ direktorius, jos steigėjų tarybos narys ir dėstytojas dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2012 04 30.

Užduoties aiškinamasis sprendimas / FT5-15 ▼

Duota: $S = 150 \text{ cm}^2 = 1,5 \cdot 10^{-2} \text{ m}^2$; $t_0 = 0^\circ\text{C}$; $Q = 90 \text{ kJ} = 9 \cdot 10^4 \text{ J}$; $z = 10 \% = 0,1$;
 $\lambda = 3,3 \cdot 10^5 \text{ J/kg}$; $\rho_v = 1000 \text{ kg/m}^3$; $\rho_l = 900 \text{ kg/m}^3$; $h = 18 \text{ cm} = 0,18 \text{ m}$.

Rasti: m_0 ; h_0 ; Δh .

Pradinis ledo tūris

$$V_0 = \frac{m_0}{\rho_l}.$$

Iškilusią dalį ledo, kurio masė

$$m = (1 - z)m_0,$$

atitinka vandens tūris

$$V = \frac{m}{\rho_v},$$

o ištirpus daliai ledo susidaręs vanduo užims tūrį

$$V' = \frac{zm_0}{\rho_v}.$$

Šilumos kiekis daliai ledo ištirpdyti

$$Q = \lambda zm_0,$$

tai pradinė ledo gabalo masė

$$m_0 = \frac{Q}{z\lambda}; m_0 = \frac{9 \cdot 10^4}{0,1 \cdot 3,3 \cdot 10^5} \approx 2,73 \text{ (kg)}.$$

Jei pradinis vandens tūris inde yra V_v , tai

$$Sh_0 \geq V_v + V_0; Sh = V_v + V + V'.$$

Iš čia randame

$$h_0 \geq h + \frac{Q}{z\lambda S} \left(\frac{1}{\rho_l} - \frac{1}{\rho_v} \right); h_0 \geq 0,18 + \frac{9 \cdot 10^4}{0,1 \cdot 3,3 \cdot 10^5 \cdot 1,5 \cdot 10^{-2}} \left(\frac{1}{900} - \frac{1}{1000} \right) \approx 0,2 \text{ (m)}.$$

Taigi, indas turi būti ne žemesnis nei 20 cm, suprantama, tai atskaitant nuo dugno jo viduje. Toliau tirpstant ledui vandens lygis nepakis, nes plūduriuojančio likusio ledo gabalo masė m yra lygi jo išstumto vandens masei. Čia $\Delta h = 0$, o nuo tirpimo pradžios vandens lygis sumažėjo 2 cm.

Užduoties aiškinamąjį sprendimą pateikė jos autorius dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2012 07 19.

Turnyro dalyvių sprendimų aptarimas / FT5-15 ▼

Gaila, kad Turnyre beliko tik 10 dalyvių. Džiugu, kad dauguma jų šią palyginti nesudėtingą 5-oji Fizikos turnyro pabaigos užduotį išsprendė teisingai.

Užduoties sprendimų aptarimą parengė jos autorius dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2012 07 19.

Sprendimų vertinimo kriterijų ir jų verčių lentelė / FT5-15 ▼

Nr.	Sprendimų vertinimo kriterijus	Vertė balais
1.	Rasta pradinė ledo gabalo masė	3
2.	Rastas indo aukštis	5
3.	Nustatytas vandens lygio pakitimas	2
4.	Nėra paaiškinimų	-1
5.	Pateikta ne pagal reikalavimus	iki -1
6.	Kiti netikslumai p. 1-3	po $-(0,1-0,5)$
Didžiausias galimas sprendimo įvertinimas		10

Sprendimų vertinimo kriterijų ir jų verčių lentelę parengė užduoties autorius dr. Stasys Tamošiūnas.

▲ Šis tekstas svetainėje www.olimpas.lt nuolat skelbiamas nuo 2012 07 09.